

HA 15/5-96

Ingen ensidig kritikk

109934

HAMAR: Lund-kommisjonen framfører ingen ensidig kritikk av arbeidet til de hemmelige tjenestene. Tvert imot godtar kommisjonen for eksempel at visse miljøer i NKP og AKP måtte overvåkes i perioder.

ROLF BERNTSEN

To forhold ligger til grunn for at kommisjonen godtar at en i en periode etter 1945 holdt øye med miljøer i Norges Kommunistiske Parti (NKP). Det ene er at NKP uten forbehold helt fram til 1956 lojalt støttet Sovjetunionen i alt den foretok seg i verden.

PENGER FRA MOSKVA

Det andre er at norske myndigheter hadde mistanke om at NKP fikk penger fra Moskva til virksomheten sin. Det er nemlig ulovlig. Etter at Lund-rapporten ble offentliggjort, har en norsk forsker ved hjelp av arkiver i Moskva avdekket at NKP i dagens pengeverdi fikk flere millioner kroner derfra.

AKP OG VOLD

På slutten av 1960-åra overtok Arbeidernes Kommunistparti (AKP) rolla som hovedobjekt for overvåkerne. Det skyldtes at partiet ville omdanne Norge til et marxistisk-leninistisk samfunn, om nødvendig ved hjelp av vold og andre ulovlige metoder.

Lund-kommisjonen antar at det i 1970-åra ikke var i strid med instruksene at politiet kartla AKP-ere og andre marxist-leninister. Kommisjonen frikjenner også tjenestene på andre felter, men først skal vi se nærmere på noen av de forholdene kommisjonen refser dem og myndighetene for.

KRITIKK AV SAMRØRE

Kritikken retter seg kort fortalt særlig mot:

1. At det opp til slutten av 1960-åra fantes ei samrøre mellom de hemmelige tjenestene og Arbeiderpartiet og Landsorganisasjonen (LO), og at offentlige tjenestemenn dermed massivt brøt taushetsplikten sin.

2. At overvåkingen av NKP-ere og AKP-ere omfattet altfor mange.

3. At overvåkingen pågikk for lenge.

4. At metodene ikke samsvarte med målene for overvåkingen, med andre ord at en skjøt spurver med kanoner. Dessuten ble rom avlyttet ulovlig.

5. At også opplysninger om lovlig politisk virksomhet, og som ikke hadde noe med grunnlaget for overvåkingen å gjøre, havnet i arkivene.

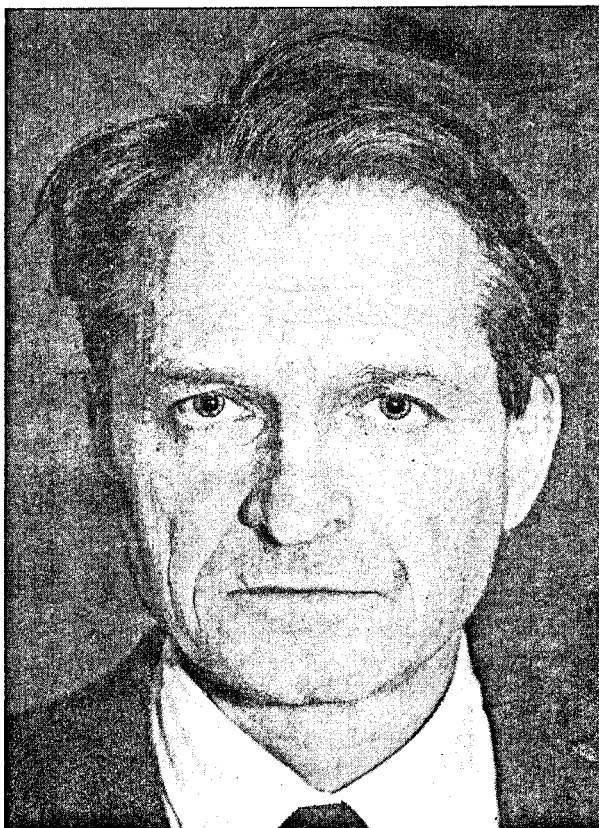
6. At forhørsretten nærmest kritikkøst ga tillatelser til å avlytte telefoner.

7. At de aller fleste justisministre og andre politikere i ansvarlige stillinger ikke gjorde noen ting for stanse ulovlig overvåking.

AVLYTTET I 13 ÅR

Lund-kommisjonen trekker fram mange eksempler på disse forholdene. Vi skal nevne noen få.

Knut Løfsnes, som var den første lederen i Sosialistisk Folkeparti, ble avlyttet i 13 år. Til tross for det fikk politiet ikke noe på han. Kommisjonen

IKKE ENSIDIG: Rapporten fra Kjetil Lund (bildet) og resten av Lund-kommisjonen er slett ingen ensidig kritikk av de hemmelige tjenestene.

NTB-FOTO

kritiserer derfor at dette pågikk så lenge.

Kommisjonen kritiserer overvåkerne for å ha registrert NKP-ere med lokale verv. Også inn i 1980-åra ble medlemmer i NKP registrert på grunn av at de sto på valglistene eller drev annen lovlig virksomhet. Det betegner kommisjonen som i strid med instruksene.

Kommisjonen finner det heller ikke forsvarlig at overvåkerne systematisk kartla AKP-ere i skolene, og særlig ikke helt ned til ungdomsskolen.

SF-ERE IKKE KLARET

Kommisjonen kritiserer at tilhørighet til Sosialistisk Folkeparti helt fram til 1974 ble tillagt avgjørende vekt i saker om å sikkerhetsklarere folk til jobber i Forsvaret og enkelte andre offentlige etater.

Kommisjonen synes ellers det er kritikkverdig at noen så sent som i 1993 ble

nektet klarering på grunn av de hadde foreldre som for lenge siden reiste mye i Øst-Europa og hadde mye kontakt med folk der.

ØST-REISER

Derimot har kommisjonen ikke noe å utsette på at overvåkingspolitiet i tidligere tider registrerte folk som reiste til Øst-Europa. Kommisjonen viser her til at slike personer kunne mistenkes for å ha blitt utsatt for press eller på annet vis brukes av andre land sine hemmelige tjenester.

FRIKJENNER

Kommisjonen frikjenner tidligere etterretningssjef Vilhelm Evang og seksjonssjef Trond Johansen fra påstandene om å ha misbrukt stillingene sine til å tjene Arbeiderpartiet.

Kommisjonen frikjenner også den hemmelige okkupasjonsberedskapen Stay behind fra påstandene om å ha kartlagt kommunister, og for å hjelpe den israelske etterretningsorganisasjonen Mossad med å drepe Adhmed Bouchikhi. Den frikjenner videre Trond Johansen fra påstandene om å ha bistått til det samme drapet.

“Lund-kommisjonen godtar at visse miljøer i NKP og AKP måtte overvåkes i perioder.”